

Dokumenttype	NOU 1990:24	Dokumentdato	1990-06-21
Tittel	Fiskeindustriens organisering og rammevilkår		
Utvalgsleder	Moxnes, Einar		
Utgiver	Fiskeridepartementet		
Oppnevnt	1987-03-06	Sider	152
Note	Består av to delutredninger. Offentl.datoen for den første var 89.11.28		
Kapittel	Delutredning I. Om organisasjonsspørsmål 1.3 Sammendrag av utvalgets forslag		

I denne delutredningen foreslår utvalget at det etableres en overbygningsorganisasjon eller en paraplyorganisasjon - som utvalget heretter vil kalle fellesorganisasjon - som skal fremme fellesinteressene for de næringsdrivende i fiskeindustrien og fiskeeksporten. Utvalgets flertall foreslår ikke at bransjeorganisasjonene nedlegges, men det anbefaler at organisasjonene søker å rasjonalisere organisasjonsvirksomheten i retning av større sammenslutninger. Utvalget anbefaler en organisasjonsform for bedriftene som bygger på direkte medlemskap gjennom en bransjeorganisasjon. Et mindretall i utvalget - medlemmene Kruger og Andersen - foreslår en organisasjonsform med en fellesorganisasjon basert på direkte medlemskap, og bransjeutvalg under denne. Når det gjelder fiskeindustriens arbeidsgiverinteresser, antyder utvalget at en organisering under Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) på noe sikt vil kunne bli den mest hensiktsmessige felles tilknytning, men tilrår at dette bør skje etter en forutgående organisasjonsmessig behandling.

Den fellesorganisasjonen som utvalget anbefaler etablert, bør ivareta medlemmenes faglige og økonomiske interesser, og arbeide for en rasjonell produksjon og markedsføring innen bransjene. Et fellesorgan vil også kunne yte konsulent-, opplysnings- og servicetjenester når det gjelder økonomi, markedsføring, transport, organisasjon og juridiske spørsmål. Dessuten vil en slik organisasjon gi fiskeindustrien og eksportleddet større tyngde i forhold til myndighetene. Endelig vil en fellesorganisasjon gi bedre muligheter til å utnytte forsknings- og utviklingsinnsats, samordne utdanningstilbud og opplæring ellers, og bidra til å fremme kvalitetsarbeid.

Utvalget har drøftet forholdet til det utkastet til ny fiskeeksportlov som er fremmet i Ot.prp nr 90 for 1988-89, og som ble fremmet på nytt i Ot.prp nr 3 for 1989-90. Der foreslås det at de eksisterende eksportutvalg nedlegges, og at det etableres et nytt eksportutvalg.

I tråd med utvalgets forslag om en felles organisasjon, så tar utvalget opp spørsmålet om det kan høstes fordeler av et samarbeid eller en samlokalisering av fellesorganisasjon og et eventuelt eksportutvalg. Utvalget er kommet til at det kan høstes fordeler for begge parter, og anbefaler en samlokalisering. Når det gjelder den nærmere bestemmelse av hvor den nye organisasjonen - eventuelt samlokalisert med et eksportutvalg - skal ha sitt sekretariat, mener utvalget at det bør være opp til de organisasjonene som deltar å avgjøre i første omgang et slikt lokaliseringsspørsmål. Utvalgets medlemmer Andersen, Hastad, Krane, Kruger og Myklevold støtter forslaget om å legge sekretariatet for et nytt eksportutvalg til Tromsø.

Utvalget understreker at de anbefalingene som legges fram i denne delutredningen, må gjøres til gjenstand for vanlig organisasjonsmessig behandling.

En konsekvens av utvalgets forslag om en fellesorganisasjon er at utvalget foreslår mindre endringer og justeringer i forhold til det utkastet til ny fiskeeksportlov som i dag ligger til behandling i Stortinget. Utvalgets forslag knytter seg stort sett til den framtidige organisasjonsmessige behandlingen av de forslagene utvalget legger fram.

Kapittel Delutredning II. Om rammeverk i lover og forskrifter
for fiskerinæringen

1.3 Sammendrag av utvalgets tilrådinger

Utvalget drøfter i kapittel 2 reguleringer i førstehåndsledet, og tar der opp en del aktuelle spørsmål. Utvalget er prinsipielt av den oppfatning at det norske systemet med at fiskernes salgsorganisasjoner skal stå for førstehåndsomsetningen av råfisk, og at denne omsetningen skal ha lovbeskyttelse gjennom et legalmonopol, fyller viktige oppgaver og vil måtte fortsette å gjøre det. Utvalget mener at kvaliteten på råstoffet til fiskeindustrien bør få uttrykk i de prisene som oppnås, og konstaterer at utviklingen mer og mer går i en slik retning. Utvalget legger vekt på at salgslaga, i de tilfellene da prisene ikke fastsettes ved auksjon, har en forhandlingsplikt med kjøperenes organisasjoner.

Utvalgets leder konstaterer at utviklingen har gått i retning av et smidigere prissystem, og mener at det vil kunne gi en smidig løsning på et omstridt spørsmål dersom utvalgets forslag til oppfølging blir fulgt. Et flertall i utvalget, medlemmene Andersen, Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger, Lerøy, Myklevold og Nerheim, mener at råfiskloven må tilpasses den situasjonen som foreligger til enhver tid. Målsettingen må være at prisen på fisk blir fastsatt etter forhandlinger mellom likeverdige parter. Tiden er etter disse medlemmenes oppfatning inne til å endre råfiskloven i takt med dagens forhold, og at prisene i større grad bør få preg av å være reelle minstepriser med større rom for svingninger etter lokale forhold og kortsiktige endringer i markedet.

Under kapittel 2.2 drøfter utvalget dagens ordninger med fangstreguleringer og fangstdirigeringer. Utvalget er enstemmig innstilt på å anbefale at forholdene må legges til rette for at det skal kunne etableres langsiktige kontraktsforhold mellom landanlegg og fiskefartøyer, og anbefaler at eventuelle lovtilpassinger blir vurdert. Et flertall i utvalget, lederen og medlemmene Andersen, Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger, Lerøy og Myklevold, mener at hjemmelen til dirigering i råfisklovens § 6 er alt for omfattende i forhold til dagens situasjon. Flertallet mener at salgslagenes rett til dirigering må vike for faste avtaler som er inngått mellom kjøper og selger, og som på forhånd er registrert av et salgslag. Mindretallet, medlemmene Harsvik, Hastad, Hepsø og Nes, viser til at salgslaga i svært få tilfeller har grepet inn i private avtaler mellom kjøper og selger. Mindretallet ønsker en viss dirigeringsadgang som må kunne brukes med smidighet. Utvalget tar også opp prinsippet om fastsettelse av distriktskvoter, slik som har vært praktisert ved fordeling av torskekvoter i de senere år. Utvalgets medlemmer Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Lerøy, Myklevold og Nerheim vil reservere seg for den oppfatning at råfiskloven skal utvides til også å omfatte fartøyskvoter og distriktskvoter. En begrenset adgang for Fiskeridepartementet til å fastsette distriktskvoter må praktiseres med varsomhet. Utvalgets medlem Andersen går inn for at sentralt fastsatte totalkvoter fordeles til regioner, som inndeles på en nærmere fastsatt måte og fordeles regionalt etter nærmere angitte fordelingskriterier. Han foreslår også at slike kvoter skal kunne omsettes.

Utvalgets leder og medlemmet Myklevold anbefaler at alternative modeller for regionalisering vurderes nærmere.

Utvalget tar under punkt 2.3 opp spørsmålet om hvorvidt ordningen med at salgslag godkjenner kjøpere skal fortsette som i dag. Utvalgets medlemmer Hastad, Harsvik, Hepsø og Nes mener at ordningen med godkjenning av kjøpere bør opprettholdes, men foreslår i tillegg at det innføres en offentlig konsesjonsordning eller regulering for etablering av fiskeindustri. Utvalgets medlemmer Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark, Lerøy, Myklevold og Nerheim mener at det ikke lenger er noe behov for forhåndsgodkjenning av kjøpere, og tilrår at råfisklovens § 4 oppheves i sin helhet. Utvalgets leder og medlemmene Andersen, Krane, og Kruger slutter seg i prinsippet til begrunnelsen fra Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark, Lerøy, Myklevold og Nerheim for en opphevelse av råfisklovens § 4, men foreslår i tillegg at

det opprettes et offentlig organ der salgslaga og fiskeindustrien er representert.

Under kapittel 2.4 drøfter utvalget bestemmelsen i råfisklovens § 7 som fastsetter at salgsgeselskapene skal kunne delta i produksjon, videreomsetning eller eksport, enten selv eller gjennom datterselskaper. Et enstemmig utvalg går inn for å oppheve bestemmelsen, og går samtidig inn for å anbefale at det lovfestes at salgslaga skal ha vedtektsbestemmelser om at virksomhet som ikke er førstehåndsomsetning, skal skje gjennom datterselskaper.

Utvalget drøfter under punkt 2.4 spørsmålet om direkteleveringer av utenlandske fiskefangster i norske havner. Et enstemmig utvalg mener at forholdene bør legges til rette for at fangster som utenlandske fartøyer tar innenfor sine hjemlands kvoter, skal kunne leveres til norske fiskeindustrilegg. Det vil i en slik sammenheng være nødvendig med muligheter for å inngå langsiktige kontrakter. Etter utvalgets oppfatning er det ikke tilstrekkelig rom innenfor rammene av gjeldende lovverk. Utvalget vil derfor foreslå at fiskerigrensellovens § 8 endres, slik at ilandføring fra utenlandske fartøyer i utgangspunktet og som hovedregel skal være tillatt, men at det skal kunne settes forbud mot slik ilandføring på nærmere fastsatte vilkår. Et mindretall i utvalget, medlemmene Harsvik, Hastad, Hepsø og Nes, presiserer at landinger fra utenlandske fiskefartøyer må stilles i samme stilling som landinger fra norske fiskefartøyer.

Utvalget drøfter under punkt 2.6 levering av norskfanget fisk i utenlandsk havn og til utenlandsk fartøy. Etter utvalgets oppfatning, bør det som hovedregel være fri adgang til landing av utenlandsk fisk i Norge, og fri adgang for norske fiskere til å levere i utlandet, innenfor de rammene som er fastsatt. Leveranser til utenlandske fabrikkskip i norske havner bør begrenses, av hensyn til norsk fiskeindustri, og til sysselsettingen, særlig i Nord-Norge. Dette vil motvirke negative effekter av ulikt lønnsnivå, ulike arbeidstidsbestemmelser, ulike miljøkrav o.l. Utvalget er enstemmig på dette punktet.

Under punkt 2.7 tar utvalget opp en del avgiftsordninger. Utvalget anbefaler at det vurderes nærmere hvordan innkrevde avgiftsmidler på første hånd skal anvendes. Utvalget viser til den skeptiske holdning som utvalget ga uttrykk for i sin delinnstilling I til Fiskeridepartementet når det gjelder å direkte avgiftsfinansiere driften av interesseorganisasjoner. Avgiftsmidler må nyttes til å dekke utgifter som har nær tilknytning til den virksomheten den som oppkrever avgiften eller som skal motta den driver. Finansiering av interesseorganisasjoner bør etter utvalgets oppfatning skje gjennom medlemskontingenter. Utvalgets medlemmer Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark og Lerøy vil peke på at avgiftsbelastningen på første hånd er vesentlig høyere enn det som trengs for å dekke utgiftene ved selve omsetningen. Avgiften står i et urimelig forhold til de avanser som andre ledd i næringen kan beregne seg. En avgift på 1 prosent til omsetningsorganet burde være rikelig. Utenlandsk fisk må være fritatt, medmindre salgslaget har deltatt aktivt i omsetningen. Utvalget peker for øvrig på at avgiftsbelastningen på omsetningen i første hånd etter hvert er blitt temmelig stor, og at dette ikke minst skyldes produktavgiften. Utvalget mener at det er mye som taler for at produktavgiften bør avskaffes, og at fiskerne bør gå over til vanlig avgiftsbetaling etter folketrygdloven med tilsvarende trygderettigheter.

Utvalgets medlemmer Harsvik, Hastad, Hepsø og Nes mener at spørsmålet om avgift ikke tilligger dette utvalget å behandle. Avgiftsplikten kan ikke oppfattes som en kostnad for fiskeindustrien. Avgiften trekkes fra fiskers pris og regnes ikke i tillegg til prisen. Fiskerne må selv bestemme hva avgiftsmidlene skal benyttes til. Det blir pekt på at enkelte lag har redusert sin lagsavgift betydelig i løpet av de senere år. Anvendelsen av lagens midler, utenom det som overføres til faglagene, er knyttet direkte og indirekte til førstehåndsomsetningen, hvorav de direkte utgiftene er den overveiende største delen. En mindre del av utgiftene er indirekte og knyttes til markedsføring, forskning, velferd for fiskerne og f eks tilskudd til bygging av mottaksstasjoner. I de aller fleste tilfeller er slike bevilgninger foretatt etter ønske og i samarbeid med andre organer, lokale myndigheter og sentrale institusjoner innen forskning og markedsføring av fisk.

I kapittel 3 tar utvalget opp spørsmål i forbindelse med ombordproduksjon. Utvalget drøfter forholdet mellom ombordproduksjon og landbasert industri, og foretar en del avveininger av de problemene som foreligger. Utvalget drøfter også forhold som berører statlig næringsstøtte og statlig distriktsstøtte. Utvalget anbefaler ingen reguleringer, men utvalgets medlem Myklevold er av den oppfatning at offentlige reguleringer gjennom regelverket i visse situasjoner vil kunne være aktuelle. Utvalget vil gå grundigere gjennom problemstillingene i sin sluttrapport.

I kapittel 4 drøfter utvalget tilvirkerloven. Utvalgets flertall, medlemmene Andersen, Alkem Andresen, Kruger, Lerøy, Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Myklevold og Nerheim, mener at utviklingen har ført til at en god del av begrunnelsen for å opprettholde et lovbeskyttet salgsselskap for tilvirkere etter hvert har falt bort. Flertallet mener at en lovbeskyttelse i form av et legalmonopol vil legge forholdsvis sterke bindinger på den organisasjonen som har monoopolet, da denne organisasjonen blir mer forpliktet til å følge forvaltningsrettslige regler og praksis enn det som er hensiktsmessig i forretningslivet. Med reservasjon for medlemmene Andersen og Krane trekkes deretter den konsekvensen at det anbefales en full opphevelse av tilvirkerloven. Utvalgets medlemmer Andersen og Krane mener at tiden ikke er inne til å oppheve totalt lovbeskyttelsen for Fiskeproduzentenes Fellessalg A/L (FF), men mener at loven må praktiseres mer i samsvar med næringsutøvernes ønsker. De ser behovet for en oppmyking, men mener at den kan skje gradvis, ved at man i første omgang gjør om FF til en rent tilvirkereid organisasjon. Loven må ikke hindre eksportertilvirkerne og tilvirkereksportørenes produksjon og eksport av egen produksjon.

Lederen og medlemmene Hepsø, Harsvik, Hastad og Nes er ikke umiddelbart enig i at en trekker den konklusjonen at tilvirkerloven bør oppheves. Ideelt sett ser også mindretallet fordeler ved at en organisasjon som FF bygger på frivillig tilslutning fra medlemmene. Mindretallet er også enig i at en ut fra de erfaringer som er høstet, tar loven, og eventuelt også FFs vedtekter, opp til prøving, og eventuelt endrer reglene. Mindretallet mener at loven fortsatt bør omfatte plikt for eksportertilvirkerne til medlemskap i FF, men mener at disse bør ha rett til selv å disponere sin egenproduksjon.

Under kapittel 5 tar utvalget opp en del spørsmål i forbindelse med eksportreguleringene. Utvalget drøfter særlig sentralisering av markeder, som et enstemmig utvalg mener er noe som må etableres med varsomhet. Utvalget peker på de sentraliseringene som nå må oppheves i samband med liberaliseringen av handel med fisk og fiskevarer innenfor EFTA, og anbefaler også at sentraliseringsbestemmelsene når det gjelder saltfisk og klippfisk til Portugal bør oppheves. Utvalgets flertall, medlemmene Alkem Andresen, Andersen, Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger, Lerøy og Myklevold mener at tiden nå er inne til å ta bort alle gjenværende sentraliseringsbestemmelser. Dersom det er behov for en lovendring, bør denne foretas så snart som mulig.

Utvalget tar i sammenheng med eksportreguleringene opp spørsmål om utførselsavgift til sosiale tiltak. Utvalget mener at det er uheldig at en slik avgift er plassert på eksportleddet, og at den derfor må fjernes. Sosiale tiltak for fiskerne må som for andre yrkesgrupper finansieres på helt andre måter.

Utvalget drøfter i kapittel 6 i denne delutredningen kvalitetskontrollen for fisk og fiskevarer. Etter utvalgets oppfatning er det et sterkt behov for en grundig gjennomgang av gjeldende regelverk og måten dette praktiseres på. Det er viktig å legge større vekt på bedriftsintern kontroll, men samtidig er det innen kontrollverket behov for at kontrollverkets personale har tilstrekkelig høy kompetanse. I det hele peker utvalget på at kontroll og kvalitetssikring er viktige oppgaver, og på at dette arbeidet må prioriteres. Utvalget mener at det er behov for en grundigere gjennomgåelse av kvalitetskontrollens oppgaver, plass og virksomhet. Utvalget tar også opp situasjonen når de landene som importerer norsk fisk, har strengere kvalitetskrav enn de norske. Det er etter utvalgets oppfatning en utfordring til de norske myndighetene til å legge forholdene til rette, slik at kontrollvirksomheten kan organiseres i samsvar med de skjerpede kravene. Det kan etter utvalgets oppfatning best gjøres ved at det legges økt vekt på

kontroll med de enkelte produksjons- og distribusjonsenhetene. Når det særlig gjelder arbeidet med å tilpasse de norske kvalitetsforskriftene til de krav som stilles i EF, mener utvalget at det - for å finne fram til en så effektiv og sikker kvalitetskontroll som mulig - er nødvendig at næringen gjennom sine organisasjoner blir trukket inn som høringsinstans på det tidligst mulige stadium i arbeidet med regelverket.

I kapittel 7 tar utvalget opp Konjunkturreguleringsfondet for torskfiskeriene. Utvalgets flertall, lederen og medlemmene Alkem Andresen, Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger, Lerøy, Myklevold og Nerheim, mener at Konjunkturreguleringsfondet for torskfiskeriene bør avvikles, og loven om konjunkturreguleringsfondet oppheves. Dersom det skulle være behov for noen konjunkturreguleringsfond, mener disse medlemmene at det bør kunne etableres bransjevise fonds på frivillig grunnlag. Utvalgets mindretall, medlemmer Andersen, Hepsø, Harsvik, Hastad og Nes, er ikke enige i at Konjunkturreguleringsfondet for torskfiskeriene oppheves. De vanskelige eksportforholdene man har opplevd de siste år har vist at en slik ordning med stor grad av fleksibilitet fortsatt har sin berettigelse, f eks ved at midler innkrevd på n produktvariant har vært benyttet til eksportstøtte på andre produktvarianter.

I kapittel 8 tar utvalget opp konsesjonspolitikken for fiskefartøyer. Utvalget mener at det er grunnlag for å vurdere en oppmyking av praktiseringen av kravene i deltakerlovens § 4 , første ledd nr 1 om at majoriteten av eierinteressene i et fiskefartøy skal innehas av en som har vært aktiv i fisket, og som fremdeles er det. Det bør etter utvalgets oppfatning også vurderes om det er hensiktsmessig å endre deltakerlovens § 4 , tredje ledd, slik at også andre hensyn enn de fiskerimessige kan tillegges vekt ved tildeling av fartøykonsesjoner. Utvalgets medlemmer Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger, Lerøy og Myklevold ønsker å styrke mulighetene for en sterkere vertikal integrering, gjennom bl.a at fartøyene og industrien knyttes nært sammen gjennom eierforhold og langsiktige avtaler. Deltakerloven foreslås tilpasset dette forholdet. Utvalgets medlemmer Fiskerstrand, Fladmark, Krane, Kruger og Lerøy foreslår at retningslinjene for merkeregistret gjennomgås og endres. Tilsvarende foreslås det en sanering av fiskermanntallet.
